

השחר^(ז): למה תקנו שמונה עשרה ברכות – רבי יהושע בן לוי אמר, כנגד שמונה עשרה מזמורים שכתובים בראש התלים עד יענך יי' ביום צרה (מהילים כ); ואם יאמר לך אדם תשע עשרה הם, אמור לו למה רגשו גוים (שס ז) לית היא ממניא. מכאן אמרו, המתפלל ואינו נענה צריך תענית. אמר רבי סימון, כנגד שמונה עשרה חוליות שבשדרה, שבשעה שאדם עומד ומתפלל צריך לשוח בכולן, מאי טעמא, כל עצמותי תאמרנה יי' מי כמוך (שס לה, י); ובתלמודא דידן (נרכות כח, ז) אומר, שברכת המינין סמכוה כנגד חוליא קטנה שבסוף השדרה. אמר רבי לוי, כנגד שמונה עשרה אזכרות שיש בהן לי"י בני אלים (מהילים כט); ובתלמודא דידן (נרכות שס) אמר, שברכת המינין סמכוה כנגד אל הכבוד הרעים (מהילים שס, ג). רבי חנינא בשם רבי פנחס אמר, כנגד שמונה עשרה פעמים שאבות כתובים בתורה; ואם יאמר לך אדם תשע עשרה הם, אמור לו והנה יי' נצב עליו (נראשית כח, יג) לית הוא ממניא, פירוש, מפני שאינו נזכר שם יעקב עמהם. ואם יאמר לך אדם שבע עשרה הם, אמור לו ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק (שס מט, טז) ממניא, פירוש^(ט), כיון שאומר ויקרא בהם 'שמי', הרי כאילו מזכיר שם יעקב. ולפי שהתפילות למדו אותם מן האבות כמו שאמרנו למעלה^(ס), הוא אומר שנתקנו שמונה עשרה ברכות כנגד יי' פעמים שאבות כתובין בתורה. רבי שמואל בר נחמני בשם רבי יוחנן^(סא) אמר, כנגד שמונה עשרה צוויין הכתובין בפרשת משכן שני^(סב) – אמר רבי חייא בר אבא, ובלחוד מן [ואתו] אהליאב בן אחיסמך למטה דן (שמות לח, כג) – עד סופיה דספרא, פירוש, כי תמצא בסוף ספר ואלה שמות^(סג) כאשר צוה יי' את משה יי' ח פעמים, ולפי שהתפילות נתקנו בזמן בית שני כמו שאמרנו למעלה, הוא אומר שנתקנו שמונה עשרה ברכות כנגד שמונה עשרה צוויים הכתובים במשכן שני^(סד). ובתלמודא דידן בפרק תפילת השחר (נרכות כח, ז) אומר, שנתקנו גם כנגד שמונה עשרה אזכרות שבקריאת שמע, כי תמצא בקריאת שמע בין יי' ובין אלהים שמונה עשרה אזכרות, וברכת המינין סמכוה כנגד 'אחד'.

הפסוק

האבות. (ס) עמוד טז, מהירושלמי ברכות פרק ד הלכה א. וראה לעיל הערה טו. (סא) כן הגירסא בבתי"א, וכן הוא לפנינו בירושלמי שם. ובבתי"ב ובבתי"ג ובדפוסים הגירסא: "רבי יונתן". (סב) הוא פרשת פקודי, שנזכר בה ענין המשכן בפעם השניה. (סג) בפרשת פקודי. ברם שם מ טז נאמר: "ויעש משה ככל אשר צוה ה' אותו". (סד) כלומר, שיש כאן רמז, דבנין המשכן שנזכר בפרשה זו בפעם השניה הוא רמז לבנין הבית השני, ומבאר הירושלמי שם דמנין הצוויים הוא רק מאחרי הפסוק ואתו אהליאב וגו', והיינו מהפסוק כאשר צוה ה' וגו' עד סוף הפרשה, וראה פירוש פני משה שם. וע"ע תוספות השלם על התורה שמות מ טז אות ג ובפירוש רבינו אפרים שם, וכן בתוספות השלם שם מ לג ובפירוש הרוקח שם ובעל הטורים שם. וראה תורה שלמה

וכתיב (שם פסוק כד) ה' אלהים וכו'. ובפשוטו הא דצריך להקדים הפסוק ואתחנן וגו', ללמדנו דבתפלה קא מיירי. ומ"מ יתכן דרבינו לא גרס לה. (זז) ברכות פרק ד הלכה ג, בשינויים. (נח) והמשך הפסוק שם: "ויאמר אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק וגו'". (נט) בפירוש הירושלמי שם נתחבטו המפרשים, יעויין שם בפירוש החרדים ובפני משה ובמראה הפנים, וכן האריך בשנות אליהו ברכות פרק ד משנה ג, וראה בגליון הש"ס על הירושלמי שם שציין לתוספות רי"ד תענית יג א וליפה מראה על הירושלמי שם וקרנן העדה תענית פרק ב הלכה ב וקונטרס תפילת כל פה שבסוף ספר שבת של מי, סימן קיח. ומדברי רבינו מבואר ששאלת הירושלמי אינה על מנין ברכות התפילה, אלא על מנין המקומות בו מוזכרים האבות. וראה שנות אליהו שם שסידר המקומות של הזכרת